

Sammanfattning

Sedan samarbetsproblem uppstått bland lärare i ett arbetslag genomförde skolledningen en enkätundersökning som gav vid handen att problemen orsakades av en viss lärares beteende. Arbetsgivaren träffade då en överenskommelse med lärarens fackliga organisation som innebar att läraren ”tjänstebefriades” tills vidare och att arbetsgivaren skulle undersöka möjligheterna att finna en annan placering av henne. Arbetsdomstolen finner att överenskommelsen i förhållande till den enskilde läraren utgjort ett av arbetsgivaren fattat ensidigt beslut innebärande en avstängning av läraren. Domstolen finner emellertid att arbetsgivaren enligt det gällande kollektivavtalet, AB 98, haft vägande skäl för åtgärden och därför inte gjort sig skyldig till något kollektivavtalsbrott.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2001-05-16
StockholmDom nr 47/01
Mål nr A 96/00

KÄRANDE

Lärarnas Riksförbund, Box 3529, 103 69 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Nils Erik Solberg, samma adress

SVARANDE

Halmstads kommun, Box 153, 301 05 HALMSTAD
Ombud: arbetsrättschefen Gunnar Bergström, Landstingsförbundet, Box 70491,
107 26 STOCKHOLM

SAKEN

kollektivavtalsbrott

Mellan Halmstads kommun och Lärarnas Riksförbund gäller kollektivavtalet Allmänna Bestämmelser, AB 98, som bland annat innehåller regler om förflyttning och avstängning av arbetstagare. I avtalet föreskrivs bland annat följande.

§ 8 Allmänna åligganden

Mom 1. Arbetstagare ska utföra de arbetsuppgifter som framgår av för arbetstagaren gällande anställningsavtal och de åligganden i övrigt, som är förenade med anställningen. Om behov finns är arbetstagare dessutom skyldig att vikariera för annan arbetstagare hos kommunen och därvid helt eller delvis utföra även egna arbetsuppgifter, att byta schema eller förskjuta arbetstiden, att arbeta utöver fastställd arbetstid samt att fullgöra jour och beredskap.

Vid stadigvarande förflyttning av arbetstagare ska beaktas, att vägande skäl ska finnas för att förflytta arbetstagaren mot hennes eller hans önskan.

§ 9 Avstängning m.m. med eller utan avlöningsförmåner*Förseelser m.m.*

Mom. 1 Arbetstagare kan på grund av förseelse tillfälligt tas ur arbete av arbetsgivaren. /.../

Mom. 2 Är arbetstagare på sannolika skäl misstänkt för eller bevisligen skyldig till svårare fel eller försummelse i arbetet, /.../, har arbetsgivaren rätt att i avvaktan på att ärendet avgörs avstänga arbetstagaren från arbete.

Mom 4. Finns annars vägande skäl att avstänga arbetstagare har arbetsgivaren rätt att besluta om detta för högst 30 kalenderdagar i sänder. Under en sådan avstängning behåller arbetstagare grupp 1 avlöningsförmånerna.

Meta Delshammar, som är medlem i förbundet, anställdes år 1993 som vikarierande grundskolelärare i kommunen. Inför läsåret 1997/1998 erhöll hon en tillsvidareanställning med placering på Örjansskolan. Där ingick hon tillsammans med sju andra lärare i ett arbetslag. Under läsåret försämrades gradvis relationen mellan Meta Delshammar och övriga lärare i arbetslaget.

Vid en överläggning den 28 juli 1998 mellan företrädare för kommunen respektive förbundet träffades en överenskommelse som bland annat innebar att Meta Delshammar "tjänstebefriades" tills vidare och att kommunen skulle undersöka möjligheterna att finna en annan placering av henne.

Meta Delshammar återgick därefter inte till sitt arbete på Örjansskolan utan gick utan arbetsuppgifter men med bibehållen lön fram till höstterminen 1999, under vilken hon undervisade på deltid vid Fyllingeskolan. Inför vårterminen 2000 placerades hon på Östergårdsskolan, där hon alltjämt arbetar.

Mellan parterna har uppkommit tvist om huruvida kommunen har brutit mot §§ 8 och 9 i AB 98 genom att förflytta och avstänga Meta Delshammar från hennes arbete utan att vägande skäl har förelegat för åtgärderna.

Sedan parterna fört lokala och centrala förhandlingar utan att nå någon lösning av tvisten, har förbundet väckt talan i Arbetsdomstolen och yrkat att domstolen skall förplikta kommunen att utge allmänt skadestånd till Meta Delshammar med 50 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 22 maj 2000) tills betalning sker.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Meta Delshammar är behörig grundskolelärare i samhällsorienterade ämnen. Hennes examen från lärarhögskolan omfattar samhällskunskap, historia och geografi.

Under läsåret 1997/1998 blev stämningen i det arbetslag Meta Delshammar arbetade i på Örjansskolan gradvis sämre. Meta Delshammar upplevde att hon blev utfrysad ur arbetslaget och mådde allt sämre. Hon tog upp problemen med skolledningen. Skolledningen ansåg emellertid att det inte förelåg något arbetsmiljöproblem samt att de problem som förelåg hängde samman med Meta Delshammars personliga svårigheter.

I slutet av vårterminen 1998 genomförde skolledningen en enkätundersökning i Meta Delshammars arbetslag angående eventuella missförhållanden. Detta uppfattade Meta Delshammar som att skolledningen äntligen vidtog åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Med anledning av resultatet av enkätundersökningen anordnade Örijansskolans rektor, Peter Birksten, ett möte till vilket Meta Delshammar och förbundets lokala företrädare Boo Ahlin kallades. Vid mötet, som hölls den 15 juni 1998, förklarade Peter Birksten för Meta Delshammar att alla problem i arbetslaget var relaterade till henne personligen och att hon inte skulle få vara kvar på skolan.

Meta Delshammar mådde under sommaren 1998 mycket dåligt. Hon hade självmordstankar.

Den 28 juli 1998 hölls ett möte mellan Lars Barsing, ordförande i kommunens barn- och ungdomsnämnd, och Peter Birksten, å ena sidan, samt förbundets lokala representanter Boo Ahlin och Margareta Sundberg, å andra sidan. Vid mötet enades parterna om att Meta Delshammar skulle tjänstebefrias tills vidare och att arbetsgivaren skulle undersöka möjligheterna att finna någon annan tjänstgöring åt henne. Detta utgjorde egentligen bara en bekräftelse av det besked som Peter Birksten hade gett Meta Delshammar vid mötet den 15 juni. De fackliga representanterna hade inte fullmakt från Meta Delshammar att träffa någon överenskommelse för hennes vidkommande. Meta Delshammar har heller aldrig accepterat vad de lokala parterna enades om vid mötet den 28 juli.

I augusti 1998 erhöll Meta Delshammar ett brev från Peter Birksten. Peter Birksten uppgav i brevet att det fanns en tjänst åt Meta Delshammar vid Grundvux. Rektorn där, Margareta Hultén, förklarade emellertid för Meta Delshammar att det inte fanns någon egentlig tjänst men att hon kunde få gå bredvid lärare och hjälpa till med bland annat undervisning i svenska för invandrare. Meta Delshammar accepterade inte detta.

Höstterminen 1998 gick utan att Meta Delshammar erhöll något besked från arbetsgivaren hur det skulle bli med hennes fortsatta tjänstgöring. Under hösten kontaktade Meta Delshammar förbundet centralt och i januari 1999 hölls en lokal tvisteförhandling mellan kommunen och förbundet.

Inför vårterminen 1999 var det tal om en tjänst vid Östergårdsskolan. Rektorn där förklarade emellertid för Meta Delshammar att tjänsten redan var tillsatt och att det för övrigt inte var något för henne, eftersom det var fråga om undervisning i svenska.

Inför höstterminen 1999 uppkom fråga om att Meta Delshammar skulle arbeta vid Sannarpsgymnasiet. Det stod emellertid klart att tjänsten inte passade Meta Delshammar, eftersom hon inte var behörig och inte hade erforderlig erfarenhet.

Senare under hösten 1999 kom förbundets nya lokala ombud med idén att Meta Delshammar skulle vikariera för henne på halvtid vid Fyllingeskolan. Så blev det också under resterande del av höstterminen och det fungerade mycket bra. Slutligen erhöll Meta Delshammar en tjänst i sina ämnen vid Östergårdsskolan fr.o.m. vårterminen 2000. Där arbetar hon alltjämt.

Sammanfattningsvis gör förbundet gällande följande.

Det görs i första hand gällande att kommunens agerande den 28 juli 1998 är att betrakta som en förflyttning och avstängning av Meta Delshammar. Åtgärderna har skett i strid mot bestämmelserna i AB 98 §§ 8 och 9, eftersom vägande skäl för åtgärderna inte förelegat. I andra hand - om domstolen skulle finna att vägande skäl har förelegat för åtgärderna den 28 juli 1998 - görs gällande att det förhållandet att Meta Delshammar inte erhållit adekvata arbetsuppgifter är att betrakta som en fortlöpande avstängning och att vägande skäl inte har förelegat vid de tidpunkter som förnyade prövningar skulle ha skett enligt kollektivavtalet. De förslag till placeringar som gjorts har inte legat inom ramen för hennes anställningsavtal. Även om kommunen inte skulle anses ha brutit mot kollektivavtalet den 28 juli 1998, så har kommunen därför gjort sig skyldig till sådant brott under tiden därefter, när de vägande skälen för avstängningen upphört.

Kommunen

Meta Delshammar tog i december 1996, under sin tid på Vallåsskolan, kontakt med kommunens skolkansli. Meta Delshammar hade då önskemål om att bli placerad på någon annan skola. Meta Delshammar uppgav att hon upplevde förhållandet mellan skolledningen på Vallåsskolan och hennes arbetslag som dåligt. Kommunen erbjöd Meta Delshammar placering på Örjansskolan, där hon alltså började hösten 1997.

Rektorn vid Örjansskolan, Peter Birksten, kände till att Meta Delshammar hade haft samarbetsproblem på Vallåsskolan. För att göra Meta Delshammar övergång smidig fick hon dela handledarskap med en annan lärare, Kjell-Åke Nilsson. Det fungerade bra till en början, men sedan uppgav Kjell-Åke Nilsson för rektorn att Meta Delshammar hade uppträtt aggressivt. Kjell-Åke Nilsson bad Peter Birksten om att befrias från att arbeta med Meta Delshammar, men Peter Birksten övertalade honom att fortsätta. Samarbetet mellan Meta Delshammar och Kjell-Åke Nilsson förbättrades emellertid inte och inför vårterminen 1998 förklarade Kjell-Åke Nilsson för Peter Birksten att han inte stod ut längre. Kjell-Åke Nilsson befriades då från att arbeta med Meta Delshammar.

Under höstterminen 1997 pågick ett projekt initierat av Svenska Kommunförbundet. Projektet, som leddes av psykologkonsulten Lise-Lott Abel, syftade till att ge stöd åt skolans arbetsgrupper men arbetet kom efterhand att inriktas på Meta Delshammar samarbetsproblem.

Peter Birksten och den biträdande rektorn besökte under hösten Meta Delshammar arbetslag. De blev då varse att stämningen i arbetslaget var mycket dålig och att det förekom konflikter och störningar. När de hörde sig för om orsakerna till detta kom det fram att den dåliga stämningen berodde på Meta Delshammar förhållningssätt.

I december 1997 tog en kvinnlig lärare upp en fråga med Meta Delshammar som gällde undervisningen i Meta Delshammar klass. En elev i klassen hade uppgett för

läraren att eleven kände olust inför undervisningen. Meta Delshammar reagerade på detta med ett aggressivt utbrott.

Den 15 december 1997 hade skolledningen ett samtal med Meta Delshammar vid vilket Meta Delshammar uppmanades att försöka ha en mer positiv attityd och minska konflikterna. Skolledningen och Meta Delshammar enades om att Meta Delshammar skulle besöka en psykolog. Psykologkontakt kom därefter till stånd genom Kommunhälsans försorg på arbetsgivarens bekostnad.

När det inför vårterminen 1998 blev aktuellt att anställa en ny lärare i Meta Delshammars arbetslag ansökte en nyexaminerad lärare till tjänsten. Läraren var i och för sig kvalificerad, men valdes bort med anledning av att skolan inte ansåg det lämpligt att en ung och oerfaren lärare gick in i Meta Delshammars arbetslag. Skolan behöll i stället en icke behörig lärare som hade större livserfarenhet.

Under vårterminen tog Peter Birksten kontakt med Lise-Lott Abel och hörde sig för om utvecklingen i Meta Delshammars arbetslag. Lise-Lott Abel uppgav att hon var optimistisk och att hon trodde att det skulle komma att fungera. Senare erhöll Peter Birksten emellertid signaler från arbetslaget att lärare var på väg att säga upp sina anställningar med anledning av Meta Delshammars samarbetsproblem.

Den 19 maj 1998 blev Meta Delshammar slagen av en kvinnlig elev. Elevens föräldrar ansåg att Meta Delshammar hade mobbat eleven. Skolledningen ville ha ett möte med Meta Delshammar och elevens föräldrar men Meta Delshammar vägrade att delta. Händelsen ledde till kommunikationsproblem mellan Meta Delshammar och klassen.

Den 20 maj 1998 tog Peter Birksten upp samarbetsproblemen med Meta Delshammar. Meta Delshammar uppgav för Peter Birksten att hon kände sig mobbad i arbetslaget. Peter Birksten tog även kontakt med Lise-Lott Abel. Lise-Lott Abel uppgav nu att hon trodde det skulle ta fem-sju år att komma till rätta med problemen i Meta Delshammars arbetslag.

Den 25 maj 1998 förklarade en lärare i Meta Delshammars arbetslag för Peter Birksten att situationen var ohållbar. Meta Delshammar hade fått ett nytt aggressivt utbrott. Peter Birksten genomförde därefter en enkätundersökning i arbetslaget. Resultatet av undersökningen visade att problemen i arbetslaget berodde på Meta Delshammar. De övriga lärarna uppgav bland annat att Meta Delshammar uttalat sig kränkande och nedsättande om sina kolleger.

Den 15 juni 1998 hade Peter Birksten en genomgång av resultatet av enkätundersökningen med Meta Delshammar och Boo Ahlin. Peter Birksten förklarade därvid för Meta Delshammar att han ansåg att hon inte kunde vara kvar på Örjansskolan. Peter Birksten vände sig därefter till kommunkansliet och talade med Lars Barsing. Peter Birksten förklarade att han ansåg att Meta Delshammars arbetsuppgifter borde övertas av någon annan. Lars Barsing tog i sin tur kontakt med

förbundet om problemen och diskuterade hur de skulle lösas. Han tog även kontakt med Kommunhälsan.

Den 28 juli 1998 hölls en överläggning mellan Lars Barsing och Peter Birksten, å ena sidan, samt förbundets lokala representanter Boo Ahlin och Margareta Sundberg, å andra sidan. Diskussionerna ledde fram till en överenskommelse om att Meta Delshammar skulle tjänstebefrias tills vidare med bibehållna löneförmåner, att arbetsgivaren skulle undersöka möjligheterna att finna någon annan tjänstgöring åt Meta Delshammar samt att Meta Delshammars samtalsterapi skulle fortsätta under hösten. Det skall observeras att initiativet till denna lösning på problemen togs av Boo Ahlin.

Den 30 juli 1998 hölls ett möte på Kommunhälsan. Syftet med mötet var att diskutera den fortsatta planeringen för Meta Delshammars vidkommande. Meta Delshammar framförde vid mötet inga invändningar mot tjänstebefrielsen. Arbetsgivaren hade därför anledning att uppfatta det som att Meta Delshammar samtyckte till överenskommelsen som träffats den 28 juli.

Kommunen började därefter att arbeta för att hitta en lämplig placering för Meta Delshammar. Hon erbjöds först att arbeta på Grundvux, men hon infann sig inte till tjänstgöring där. Meta Delshammar gav inte något besked om varför hon inte accepterade erbjudandet. Meta Delshammar hade erforderlig kompetens och erfarenhet för arbetet. Hon erinrades genom två brev om sin tjänstgöringsskyldighet. Kommunen övervägde i detta skede att dra in Meta Delshammars lön.

Under hösten 1998 hölls ett planeringsmöte, vid vilket Lars Barsing, Meta Delshammar, Boo Ahlin och en psykoterapeut deltog. Olika alternativa placeringar diskuterades men det ledde inte till något resultat. Meta Delshammar hade börjat studera på halvtid.

Inför vårterminen 1999 erbjöds Meta Delshammar ett vikariat på Östergårdsskolan. Kommunens förslag var att Meta Delshammar skulle börja arbeta halvtid för att småningom utöka tjänstgöringsgraden. Meta Delshammar avböjde emellertid erbjudandet. Anledningen torde ha varit att hon inte ville börja på en skola där det var aktuellt med vissa omstruktureringar.

Arbetet hos kommunen med att finna en lämplig placering för Meta Delshammar övertogs sedermera av kommunens personalsekreterare Lena Östblom. Lena Östblom genomförde ett antal träffar med Meta Delshammar och samrådde med förbundets lokala företrädare. Förbundets företrädare föreslog en del placeringar men ingen av dem var genomförbar.

Inför höstterminen 1999 erbjöds Meta Delshammar att arbeta på Sannarpsgymnasiet men hon tackade nej även till denna placering. Arbetet avsåg att undervisa vissa ungdomsgrupper med särskilt behov av stödinsatser. Meta Delshammar hade erforderlig kompetens för arbetet.

Meta Delshammar accepterade slutligen placeringen på Östergårdsskolan vårterminen 2000.

Sammanfattningsvis gör kommunen gällande följande.

Beträffande förbundets förstahandsgrund gör kommunen gällande att överenskommelsen den 28 juli 1998 inte kan anses innebära en förflyttning och avstängning av Meta Delshammar. Det var inte fråga om en avstängning enligt kollektivavtalet utan om en överenskommen tjänstebefrielse, och en förflyttning kom att äga rum först då Meta Delshammar vårterminen 2000 placerades på Östergårdsskolan. Med förflyttning menas nämligen i kollektivavtalet en faktisk förändring i geografiskt eller organisatoriskt hänseende eller i vart fall en faktisk förändring av arbetsuppgifterna av genomgripande slag. För det fall domstolen skulle anse att överenskommelsen innebär en avstängning, gör kommunen gällande att det funnits vägande skäl för åtgärden. De vägande skälen består i att Meta Delshammar haft svåra samarbetsproblem. Beträffande förbundets andrahandsgrund görs gällande att det inte heller under den efterföljande tiden har varit fråga om någon avstängning utan om en överenskommen tjänstebefrielse. Kommunen anser i och för sig att Meta Delshammar varit tjänstgöringsskyldig med avseende på de arbeten som hon erbjudits efter överenskommelsen sommaren 1998. Om domstolen skulle finna att det har varit fråga om en fortlöpande avstängning, görs gällande att det har förelegat vägande skäl för den. Under alla förhållanden gör kommunen gällande att ett eventuellt skadestånd för kollektivavtalsbrott skall jämkas till noll, därför att förbundet varit medvållande till att kommunen bibringats en missuppfattning om saken i Meta Delshammars fall.

Domskäl

Meta Delshammar erhöll inför läsåret 1997/98 en tillsvidareanställning i kommunen som grundskolelärare med placering på Örjansskolan. Där ingick hon tillsammans med sju andra lärare i ett arbetslag. Relationen mellan Meta Delshammar och de övriga lärarna i laget försämrades gradvis under läsåret. Enligt resultatet av en enkätundersökning, som rektorn Peter Birksten genomförde mot slutet av vårterminen, ansåg sex av lärarna i laget att problemen orsakades av Meta Delshammars beteende. Peter Birksten gjorde då bedömningen att Meta Delshammar inte kunde arbeta kvar på Örjansskolan. En överläggning den 28 juli 1998 mellan företrädare för kommunen respektive förbundet resulterade i en överenskommelse som innebar bland annat att Meta Delshammar "tjänstebefriades" tills vidare och att kommunen skulle undersöka möjligheterna att finna en annan placering för henne. Meta Delshammar återgick inte till arbetet på Örjansskolan. Under tiden som följde erbjöds hon några gånger arbete på skolor i kommunen, men hon började inte arbeta igen förrän höstterminen 1999, då hon undervisade på deltid vid Fyllingeskolan. Inför vårterminen 2000 placerades hon slutligen på Östergårdsskolan där hon arbetar alltså.

Förbundet har sammanfattningsvis gjort gällande följande till stöd för sitt skadeståndsyrkande. I första hand påstås att kommunen den 28 juli 1998 gjort sig skyldig

till brott mot AB 98 §§ 8 och 9 genom att förflytta och avstänga Meta Delshammar från hennes arbete utan att det för åtgärderna funnits vägande skäl enligt kollektivavtalet. För det fall domstolen skulle anse att vägande skäl förelegat den 28 juli, påstås i andra hand att kommunen gjort sig skyldig till brott mot AB 98 § 9 genom att hålla Meta Delshammar avstängd från arbetet fram till dess hon placerades på Östergårdsskolan vårterminen 2000. De arbetsuppgifter som Meta Delshammar erbjudits dessförinnan har inte legat inom ramen för hennes anställningsavtal. Det har inte funnits vägande skäl för avstängning vid varje tillfälle då arbetsgivaren skulle ha gjort en förnyad prövning enligt kollektivavtalet. Även om kommunen inte skulle anses ha brutit mot kollektivavtalet den 28 juli, har kommunen därför gjort sig skyldig till sådant brott under tiden därefter, när de vägande skälen för avstängningen upphört.

Kommunens ståndpunkt i tvisten kan sammanfattas enligt följande. Beträffande förbundets förstahandsgrund har kommunen gjort gällande att överenskommelsen den 28 juli 1998 inte kan anses innebära att Meta Delshammar förflyttats och avstängts. Det var inte fråga om en avstängning utan om en överenskommen tjänstebefrielse, och en förflyttning ägde rum först då Meta Delshammar vårterminen 2000 placerades på Östergårdsskolan. För det fall domstolen skulle anse att överenskommelsen innefattat en avstängning, har det för åtgärden funnits vägande skäl, bestående i att Meta Delshammar haft svåra samarbetsproblem på Örjansskolan. Beträffande förbundets andrahandsgrund har kommunen gjort gällande att det inte heller under den efterföljande tiden har varit fråga om någon avstängning utan om en överenskommen tjänstebefrielse. Meta Delshammar har i och för sig varit arbetskyldig med avseende på de arbetsuppgifter som hon erbjudits. För det fall domstolen skulle finna att det varit fråga om en fortlöpande avstängning, har kommunen påstått att det hela tiden förelegat vägande skäl för den. Under alla förhållanden har kommunen gjort gällande att något skadestånd inte skall utdömas, eftersom förbundet varit medvållande till eventuellt kollektivavtalsbrott. Det var förbundets företrädare som tog initiativet till den lösning på problemen som valdes vid överläggningen den 28 juli 1998.

I målet är således i första hand tvistigt om överenskommelsen den 28 juli 1998 mellan arbetsgivaren och förbundets lokala företrädare skall anses innebära att Meta Delshammar förflyttats och avstängts från sitt arbete.

Innebär överenskommelsen den 28 juli 1998 att kommunen förflyttat och avstängt Meta Delshammar från hennes arbete?

Överenskommelsen träffades vid en överläggning mellan på ena sidan kommunens företrädare Peter Birksten och Lars Barsing samt på andra sidan förbundets lokala företrädare Boo Ahlin och Margareta Sundberg. Överenskommelsen gick bland annat ut på att Meta Delshammar "tjänstebefriades" tills vidare med bibehållna löneförmåner och att arbetsgivaren skulle undersöka möjligheterna att finna en annan placering åt henne.

Parternas olika uppfattningar om överenskommelsens verkningar för Meta Delshammar rör frågan i vad mån en arbetstagarorganisation är behörig att för en enskild medlem träffa bindande överenskommelser med arbetsgivaren rörande medlemmens individuella förhållanden. Sådana förhållanden kan exempelvis avse frågor om att tills vidare ta ifrån en arbetstagarare dennes arbetsuppgifter eller att förflytta arbetstagararen. Behörigheten för arbetstagarorganisationen att med bindande verkan för den enskilde medlemmen träffa överenskommelser i sådana frågor förutsätter enligt fast praxis inom den kollektiva arbetsrätten att organisationen har ett särskilt bemyndigande från medlemmen. Behörighet att ingå avtal rörande en medlems individuella förhållanden i anställningen anses nämligen inte följa av organisationens allmänna uppgift enligt stadgarna att förhandla och träffa avtal för sina medlemmar.

Det har i målet framkommit att förbundets företrädare vid överläggningen den 28 juli 1998 inte hade fullmakt från Meta Delshammar att med bindande verkan för henne träffa ifrågakvarande överenskommelse. Förbundets företrädare saknade därmed behörighet att företräda henne med avseende på överenskommelsen. Att kommunens företrädare vid överläggningen måhända var i god tro beträffande de fackliga representanternas behörighet kan inte föranleda att Meta Delshammar anses bunden av överenskommelsen. Det står vidare klart att Meta Delshammar i efterhand inte har accepterat överenskommelsen eller att hon på något sätt genom sitt agerande givit kommunen fog för uppfattningen att hon godtog den. Överenskommelsen saknar därför rättslig betydelse i förhållandet mellan kommunen och Meta Delshammar.

Det nu anförda leder fram till slutsatsen att överenskommelsen den 28 juli 1998 i förhållande till Meta Delshammar utgjorde ett ensidigt beslut av kommunen rörande hennes tjänstgöringsförhållanden. Arbetsdomstolen kan alltså inte godta kommunens invändning att det var fråga om en överkommen tjänstebefrielse. Någon annan invändning har kommunen inte gjort i denna del av målet. Det betyder att kommunens ensidiga beslut skall anses ha innefattat en avstängning av Meta Delshammar från hennes arbete.

Förbundet har gjort gällande att kommunens beslut även innefattade en förflyttning av Meta Delshammar. Med tanke på att kommunens avsikt var att hon skulle placeras på en annan lärartjänst står det klart att avstängningen i varje fall utgjorde första ledet i en omplaceringsåtgärd, dvs. en förflyttning. Det kan å andra sidan konstateras att omplaceringen inte fullbordades förrän Meta Delshammar under våren 2000 fick

arbete på Östergårdsskolan, en placering som i och för sig inte är föremål för tvist i målet. Mot den bakgrunden ter det sig enligt domstolens mening främmande att betrakta överenskommelsen som innebärande inte bara en avstängning utan dessutom en förflyttning av Meta Delshammar. Detta ställningstagande saknar emellertid betydelse för prövningen. Det står nämligen under alla händelser klart att kommunens handlande enligt kollektivavtalets regler har förutsatt att det förelåg vägande skäl. Domstolen skall nu gå över till att behandla den frågeställningen.

Har kommunen under sommaren 1998 haft vägande skäl för att avstänga Meta Delshammar från hennes arbete?

Kommunen har menat att vägande skäl har förelegat mot bakgrund av att Meta Delshammar haft samarbetsproblem på Örjansskolan. Kommunens uppfattning kan beskrivas på följande sätt. Meta Delshammars samarbetsproblem på Örjansskolan uppträdde första gången under höstterminen 1997 och utvecklade sig på ett oacceptabelt sätt under vårterminen 1998. Vid flera tillfällen visade hon omotiverad, uttalad aggression mot sina lärarkolleger. Hennes beteende medförde att en kollega på egen begäran befriades från att vara handledare tillsammans med Meta Delshammar, att andra lärarkolleger hotade med att säga upp sina anställningar och att skolan tvingades till särskild omsorg vid nyrekryteringar, såtillvida att man fick prioritera livserfarenhet framför annan kompetens med hänsyn till de problem som gällde beträffande Meta Delshammar. Skolledningen försökte komma till rätta med problemen genom att ha samtal med Meta Delshammar och låta henne på kommunens bekostnad besöka en psykolog. Under läsåret kom dessutom ett särskilt projekt som leddes av psykologen Lise-Lott Abel alltmer att inriktas på att lösa problemet med Meta Delshammars oförmåga att samarbeta med övriga lärare i arbetslaget. De vidtagna åtgärderna gav emellertid inte resultat. Kommunen kunde till slut inte låta Meta Delshammar arbeta kvar på skolan.

Förbundets inställning kan sammanfattas enligt följande. Det har inte förelegat vägande skäl för avstängningen. Det är i och för sig riktigt att Meta Delshammars relation till övriga lärare i hennes arbetslag på Örjansskolan blev sämre och sämre under läsåret. Problemen var emellertid inte hänförliga till att Meta Delshammar hade samarbetsproblem. Det var i stället hon som blev mobbad och utfrysad av sina lärarkolleger. Detta ledde till att Meta Delshammar mådde dåligt och om hon ibland tappade humöret så berodde det på att hon blev illa behandlad av kollegerna. Skolledningen var väldigt passiv trots att problemen blev kända tidigt. De åtgärder som vidtogs misslyckades eftersom de byggde på den felaktiga föreställningen att de problem som fanns var hänförliga till Meta Delshammars beteende.

I målet har förebringats muntlig bevisning bland annat om förhållandena på Örjansskolan och händelseutvecklingen där under läsåret 1997/1998. På förbundets begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med Meta Delshammar och Boo Ahlin samt vittnesförhör med Lise-Lott Abel. På kommunens begäran har hållits vittnesförhör med Peter Birksten.

När det gäller Meta Delshammars förhållanden på Örjansskolan, har till en början framkommit att hennes samarbete med läraren Kjell-Åke Nilsson, med vilken hon delade handledarskap för en klass i årskurs nio under höstterminen, inte fungerade. Redan efter en och en halv månad tog Kjell-Åke Nilsson kontakt med Peter Birksten och bad att få bli befriad från att dela handledarskapet med Meta Delshammar med motiveringen att han hamnat i konflikt med henne. På Peter Birkstens uppmaning fortsatte Kjell-Åke Nilsson att arbeta med Meta Delshammar, men relationen mellan dem blev inte bättre och i slutet av terminen förklarade Kjell-Åke Nilsson för Peter Birksten att han hade fått nog, varefter det delade handledarskapet upphörde. Meta Delshammar har uppgett att hon blev förvånad när Kjell-Åke Nilsson förklarade att han inte skulle fortsätta med handledarskapet, men hon har medgett att relationen dem emellan var spänd.

Meta Delshammar har uppgett följande om förhållandena i hennes arbetslag. Hon blev gradvis under läsåret med början mot slutet av höstterminen alltmer nonchalerad och utfrysad i arbetslaget. Medan hon engagerade sig för att få till stånd förändringar och utveckla arbetet i laget, motsatte sig de övriga medlemmarna i laget en utveckling och de var ovilliga att anamma några nya sätt att arbeta. Allteftersom började de övriga lärarna i laget att vända henne ryggen och sluta tala med henne. Hon kände sig provocerad av deras sätt att bemöta henne. Hon ville att de skulle tala klarspråk och ge besked om vad de tyckte och tänkte. Till följd av problemen i arbetslaget blev hon nervös och mådde dåligt varje arbetsdag.

Vad Meta Delshammar har berättat om förhållandena överensstämmer i allt väsentligt med vad psykologen Lise-Lott Abel har uppgett inför domstolen. Lise-Lott Abel, som tycks ha haft god insyn i förhållandena i arbetslaget, hade till uppgift bland annat att motivera de medverkande att utveckla sitt samarbete. I arbetet ingick ett flertal träffar med medlemmarna i arbetslaget. Lise-Lott Abel kunde konstatera att lärargruppen fungerade dåligt som lag och att flera av lärarna var frustrerade. Beträffande Meta Delshammars roll i sammanhanget har Lise-Lott Abel uppgett att Meta Delshammar engagerade sig för att utveckla samarbetet, att hon vågade säga vad hon tyckte och att hon ville att de övriga medlemmarna skulle tala klarspråk så att de eventuella problem som fanns ventilerades. Lise-Lott Abel kunde vidare konstatera att Meta Delshammars agerande ledde till att de övriga lärarna kände sig trängda och att det blev mycket ovidkommande tal om Meta Delshammar som person. Enligt Lise-Lott Abel gick det så långt att de övriga lärarna i laget utsatte Meta Delshammar för personliga påhopp. Hon kunde se att Meta Delshammar på grund härav mådde allt sämre.

När det gäller skolledningens kännedom om problemen i Meta Delshammars arbetslag och ledningens åtgärder med anledning härav har följande framkommit av utredningen. Ledningen tycks ha uppmärksammat att det fanns problem i arbetslaget under senare delen av höstterminen 1997. Peter Birksten och den biträdande rektorn talade med Meta Delshammar om saken den 15 december 1997. De uppmanade därvid Meta Delshammar att inte engagera sig så mycket i sina kollegers sätt att arbeta. Det var vid detta tillfälle som skolledningen tog initiativ till att Meta Delshammar skulle besöka en

psykolog. Det har vidare framkommit att Meta Delshammar senare vid skilda tillfällen talade med den biträdande rektorn om problemen i arbetslaget och att hon även vid något tillfälle under vårterminen, möjligen den 20 maj, talade med Peter Birksten. Andra lärare i arbetslaget tog också under våren kontakt med Peter Birksten, varvid de uppgav att problemen i arbetslaget berodde på Meta Delshammar. En av lärarna uppgav till och med att han övervägde att säga upp sig på grund av förhållandena i arbetslaget. Peter Birksten och biträdande rektor diskuterade problemen sinsemellan, och under vårterminen hade Peter Birksten vid flera tillfällen kontakt med Lise-Lott Abel för att höra sig för hur förhållandena i arbetslaget utvecklade sig. Lise-Lott Abel gav först beskedet att det säkert skulle ordna sig. I maj uppgav hon emellertid att det skulle ta tid innan problemen var lösta, kanske fem-sju år. Peter Birksten lät därefter genomföra enkätundersökningen bland lärarna i arbetslaget. Resultatet av enkätundersökningen utvisade att sex av de åtta lärarna i arbetslaget ansåg att problemen berodde på Meta Delshammar. Vid ett möte den 15 juni redogjorde Peter Birksten för resultatet för Meta Delshammar och förklarade att hon inte kunde arbeta kvar på skolan. Den 28 juli träffades den omtvistade överenskommelsen som i enlighet med vad domstolen tidigare kommit fram till måste betraktas som en avstängning av Meta Delshammar.

Arbetsdomstolen har inte fått ta del av resultatet av enkätundersökningen på annat sätt än genom uppgifter som lämnats muntligen av Peter Birksten och Boo Ahlin. Boo Ahlin har uppgett att han sedan han tagit del av resultatet insåg att det hade gått för långt och att problemen inte gick att rätta till på mindre ingripande sätt än att Meta Delshammar förflyttades från skolan.

När det gäller att mot den nu tecknade bakgrunden besvara frågan om kommunen haft vägande skäl för att avstänga Meta Delshammar från hennes arbete på Örjansskolan fäster Arbetsdomstolen avseende vid följande omständigheter. Samarbetsproblemen mellan Meta Delshammar och de övriga lärarna i hennes arbetslag tycks ha uppstått under höstterminen 1997 och sedan blivit större och större under läsåret. Utredningen ger entydigt vid handen att samarbetsproblemen var mycket svåra mot slutet av läsåret. Detta gav otvivelaktigt anledning för skolledningen att se med betydande allvar på situationen. Det måste anses ha varit en försvarlig bedömning som Peter Birksten gjorde när han mot slutet av vårterminen fann skäl att vidta långtgående åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Frågan är då om kommunen handlade rätt genom att välja alternativet att inrikta åtgärderna mot Meta Delshammar. Bakgrunden till det var tydligtvis att Peter Birksten hade uppfattningen att samarbetsproblemen i arbetslaget berodde på att Meta Delshammar hade betett sig illa. Den i målet framlagda utredningen ger enligt domstolens mening inte klart belägg för att Meta Delshammar bar större skuld till samarbetsproblemen i arbetslaget än någon annan. Detta är emellertid av underordnad betydelse vid prövningen av om det var befogat att vidta åtgärder mot henne i stället för mot någon eller några andra i arbetslaget. I den situation som förelåg kan kommunen inte kritiseras för att den valde att inrikta åtgärderna på Meta Delshammar i

stället för att göra en mera omfattande omorganisation, som skulle beröra flera andra lärare.

Förbundet har menat att skolledningen borde ha ingripit med åtgärder för att komma till rätta med problemen i Meta Delshammars arbetslag tidigare än vad som skedde. Det tycks emellertid som om skolledningen inte förrän under vårterminen blev medveten om svårighetsgraden i de samarbetsproblem som förelåg. Det är i viss mån förståeligt att ledningen valde att avvakta resultatet av det arbete som utfördes av psykologen Lise-Lott Abel för att utveckla samarbetet i laget innan ingripande åtgärder vidtogs. Peter Birksten hörde sig för med Lise-Lott Abel om hur förhållandena utvecklade sig och hon gav honom tydligen först intrycket att problemen snart skulle kunna lösas genom hennes fortsatta arbete. Peter Birksten kan knappast kritiseras för att han först sedan Lise-Lott Abel förklarat att det skulle ta fem-sju år att komma till rätta med problemen gjorde bedömningen att andra åtgärder var nödvändiga.

Mot bakgrund av det anförda kommer Arbetsdomstolen till slutsatsen att kommunen får anses ha haft vägande skäl under sommaren 1998 för att avstänga Meta Delshammar från hennes arbete på Örjansskolan. Förbundets talan kan alltså inte bifallas på den av organisationen i första hand åberopade grunden.

Har det förelegat vägande skäl för den fortsatta avstängningen?

Förbundet har i andra hand gjort gällande att kommunen gjort sig skyldig till brott mot AB 98 § 9 genom att hålla Meta Delshammar avstängd från arbetet fram till dess hon placerades på Östergårdsskolan vårterminen 2000. De arbetsuppgifter som hon dessförinnan erbjudits har enligt förbundet inte legat inom ramen för hennes anställningsavtal och det har inte funnits vägande skäl för avstängning vid varje tillfälle då arbetsgivaren skulle ha gjort en förnyad prövning enligt kollektivavtalet.

Kommunens inställning är att Meta Delshammar under den efterföljande tiden har lämnats flera erbjudanden som hon dock själv har avvisat trots att hon varit skyldig enligt anställningsavtalet att anta erbjudandena.

Av utredningen framgår att Meta Delshammar under hösten 1998 erbjöds arbete som lärare vid Grundvux, vilket hon dock avböjde. Under vårterminen 1999 var det tal om arbete vid Östergårdsskolan, men inte heller detta ledde till något resultat. Inför höstterminen 1999 uppkom fråga om arbete vid Sannarpsgymnasiet, men även detta avvisades av Meta Delshammar.

Det har enligt Arbetsdomstolens uppfattning inte framkommit annat än att kommunen tillvaratog de möjligheter som stod till buds för att hitta en ny placering för Meta Delshammar under tiden som följde efter den 28 juli 1998. Att kommunen strävade efter en sådan lösning ter sig naturligt, eftersom det tydligtvis inte låg i kommunens intresse att låta henne gå utan arbete under lång tid med bibehållna löneförmåner. Av utredningen framgår sammanfattningsvis att Meta Delshammar erbjöds arbete vid olika

skolor men att hon inte godtog att börja arbeta förrän hon erbjöds en placering där hon kunde undervisa i de ämnen hon var behörig i.

Parterna har haft skilda uppfattningar huruvida Meta Delshammar varit arbetskyldig med avseende på de olika arbeten hon erbjöds. Domstolen anser sig inte ha anledning att ta ställning till den frågan. Även om de erbjudna arbetsuppgifterna inte låg inom ramen för hennes anställningsavtal står det nämligen klart att det under den aktuella tiden alltså förelåg sådana vägande skäl som under sommaren 1998 föranledde beslutet att Meta Delshammar inte kunde vara kvar vid Örjansskolan. Och som framgått i det föregående saknades andra möjligheter för kommunen att fullfölja omplaceringen genom att finna en lämplig lärarsyssla för Meta Delshammar.

Slutsatsen av det anförda blir att kommunen under tiden efter sommaren 1998 inte har gjort sig skyldig till brott mot kollektivavtalet på det sätt som förbundet påstått.

Sammanfattning, rättegångskostnader

Den överenskommelse som träffades mellan företrädare för kommunen respektive förbundet den 28 juli 1998 har saknat rättsverkningar i anställningsförhållandet mellan kommunen och Meta Delshammar. Kommunen kan därmed inte anses ha förflyttat Meta Delshammar men väl avstängt henne från arbetet. Kommunen får emellertid anses ha haft vägande skäl för att avstänga Meta Delshammar. Detta betyder att förbundets talan skall avslås.

Vid den nu angivna utgången i målet skall förbundet utge ersättning för kommunens rättegångskostnader. Det fordrade beloppet är vitsordat som skäligt i och för sig.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Lärarnas Riksförbunds talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Lärarnas Riksförbund att ersätta Halmstads kommun för dess rättegångskostnader med sjuttiovtåusentrettionio (72 039) kr, varav 42 644 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på totala beloppet från dagen för denna dom tills betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Maj Johansson, Inga Jerkeman, Inger Mattsson Kasserud, Ulf Perbeck, Lise-Lotte Ewerhard och Marie-Louise Strömgren. Enhälligt.

Sekreterare: Håkan Lundquist